

Психологияны оқыту әдістемесі

Кредит саны: 3

Педагогика және психология кафедрасының аға оқытушысы, пед.ғ.магистрі
Кенжеева Шолпан Абдуллаевна

№ Тақырып / апта	Тақырып атаулары	Тақырыптардың мазмұны
1	Психологияны оқыту әдістемесінің пәні, мақсат мен міндеттері	<ol style="list-style-type: none"> 1. Психологияны оқыту әдістемесінің пәні, міндеттері, принциптері. 2. Қазіргі таңда білім беру жүйесіндегі психологияның алатын ролі. 3. Психологияны оқыту әдістеріне жалпы сипаттама 4. Психологияны оқыту әдістемесі пәні мен оқытудың жаңа технологиясының өзара қатынасы.
2	Оқу іс-әрекетінің жалпы сипаттамасы	<ol style="list-style-type: none"> 1. Оқу әрекеті жетекші іс-әрекет ретінде. (П.Я.Гальперин, Н.Ф.Талызина, Л.С.Выготский) 2. Оқу әрекетінің мазмұны, құрылымы. 3. Оқу міндеттерінің ерекшеліктері. 4. Оқу ситуацияларын ұйымдастыру.
3	Білім беру жүйесіндегі дамытуда оқыту мәселесі	<ol style="list-style-type: none"> 1. Дамыта оқыту жүйесіндегі оқыту нәтижелерінің негізгі сипаттамалары. 2. Психологияны оқыту әдістемесі үшін дамыта оқыту тұржырымдамасының маңызы. 3. Белсенді оқыту әдістерінің психологиялық негіздері. 4. Бағдарламалы оқыту әдісі. 5. Проблемалы оқыту әдісі. 6. Интерактивті оқыту әдістері: эвристикалық, әңгімелесу, пікірталас, «ми шабуылы», «дөңгелек үстел», іскерлік ойындар. т.б
4	Оқытудың белсенді әдістері	<ol style="list-style-type: none"> 1. Оқытудың белсенді әдістерінің мәні және мағынасы. 2. Оқытудың белсенді әдістерінің ерекшеліктерінің сипаттамасы. 3. Оқытудың белсенді әдістерінің психологиялық негіздері 4. Оқытудың белсенді әдістерін топтастыру.
5	Лекция – сабақ оқыту әдістемесі	<ol style="list-style-type: none"> 1. Лекциялық оқыту түрі. 2. Лекцияның негізгі функциялары: ақпараттық бағдарлаушы, түсіндіруші, сендіруші, ынталандырушы. 3. Лекция материалын іріктеудің негізгі принциптері. 4. Лекцияны даярлау және оқу әдістемесі.

№ Тақырып / апта	Тақырып атаулары	Тақырыптардың мазмұны
6	Семинар - сабақ оқытудың әдістемесі	<ol style="list-style-type: none"> 1. Практикалық сабақтардың мақсаты, құрылымы. 2. Семинар сабақтарының баға критерийлері.
7	Психологияның теориялық және қолданбалы аспектілері	<ol style="list-style-type: none"> 1. Жалпы психологияның оқытылу мақсаты 2. Қолданбалы психологиялық оқытудың әдістемелік ерекшеліктері
8	Студенттердің өзіндік жұмыстарын ұйымдастыру	<ol style="list-style-type: none"> 1. Өзіндік жұмысқа жалпы сипаттама. 2. Өзіндік жұмыстың құрылымы. 3. Студенттердің өзіндік жұмысының тиімділігінің психолого-педагогикалық шарттары. 4. Психологиялық әдебиетпен жұмыс істеудің әдістемесі. 5. Оқулықтың функциясы.
9	Психологияны оқытуда мотивацияны қалыптастыру	<ol style="list-style-type: none"> 1. Психологиялық категория ретіндегі мотивация. 2. Оқыту әрекетіндегі саналы, ситуативті және мазмұн құраушы мотивтер
10	Студенттердің оқыту әрекетін бақылау және түзеу	<ol style="list-style-type: none"> 1. Бақылау – оқып –білім алушының оқу әрекеті ретінде. 2. Оқыту нәтижелерін бақылаудың түрлері мен әдістері. 3. Студенттердің оқу әрекеті нәтижесінің бағасы.

“Психологияны оқыту әдістемесі” курсының **мақсаты** – студенттердің түсіндіре білуін қалыптастыру, мектеп оқушыларына оқытуды ұйымдастырудың әртүрлі формаларының психологиялық білімін меңгеруді бақылау.

Курстың міндеттері

- Психологияны оқыту әдістемесінің теориялық негіздерінің мазмұнын ашу;
- Психологияны оқытуда жаңа әдістер қолдану;
- Студенттердің психологияны оқытуға қызығушылықтарын туғызу

Оқыту нәтижелері

Пәндік күзиреті:

1. Осы пәнді оқып-үйрену нәтижесінде студенттер міндетті:
2. Мектептегі психологияны оқытудың мақсаттары мен мазмұнын білу;

Пәндік емес күзіреті:

1. Дәрістерде, семинарларда психологиялық білімдерін жаңғырту;
2. Пәннің негізгі міндеттерін білу.

Психологияны оқыту әдістемесінің пәні, міндеттері, принциптері.

- Психологияны оқыту әдістемесі кез – келген педагогикалық пән ретінде педагогикалық пәндер қатарына жатады
- Оқыту мен тәрбиелеудің психологиялық заңдылықтарына сүйенеді. Нақты психологияны оқыту болғандықтан ғана оқыту психологиясы, психологияны оқыту әдістемесінің негізі болып саналмайды, себебі оқыту әдістемесі мәnnің мазмұнына қатысы жоқ.
- Студенттің оқу әрекеті оны жоғары дәрежелі маман етеді, ал оқытушының әрекеті студентті маманға айналдырудың тиімді жолдарын қамтамассыз ету болып табылады.
- Осы себептен ғылыми негізделген оқыту әдістемесі үшін студенттің оқу әрекетінің психологиялық шарттарын, нақтырақ айтсақ, білімді игерудің (психологиялық механизмдерін) дайындалып жүрген болашақ мамандығының кәсіби әрекетінің дағдылары мен іскерліктерін игеруінің психологиялық механизмдерін ашуды қарастыру қажет.

Психикалық құбылыстарға ғылыми түсінік беру келесі қағидаларға негізделеді.

- Барлық психикалық құбылыстар – шындықты бейнелеу ретінде қарастырады.
- Психика – ұйымдасқан материя – мидың қасиеті.
- Адамның барлық психикалық әрекеті себеп – салдарлы байланыста жүзеге асады.
- Барлық психикалық құбылыстар олардың дамуы барысында қарастырылады.
- Адам психикасы оның әрекеті үстінде көрінеді және қалыптасады.
- Әр психикалық құбылыс тұтастай қарастырылады.
- Теориялық психологиялық білім практикалық педагогикалық әрекетпен байланыста болуы қажет.

Оқу іс-әрекеті дегеніміз – оқытушылық және тәрбиелік әсер берудің, тәрбие мен оқушы арасындағы өзара тығыз қарым-қатынас. Оқу іс-әрекетінің негізгі үш сипаттамасы бар:

- Оқу материалы мен есептерді шешуге бағытталған. Бұл оқу іс-әрекетінде әрекеттің жалпы тәсілдері мен әдістері ғылыми түсініктер игеріледі.
- Әрекеттің жалпы тәсілдері есептерді шешуге көмектеседі.
- Кез-келген әрекет сияқты оқу іс-әрекетінде субъективтілікпен, белсенділікпен, пәнділікпен, мақсаттылықпен, саналылықпен сипатталады.

Оқу іс-әрекетінің құралдарын үш жоспарда қарастырған жөн, өйткені оқу іс-әрекеті осы үш жоспары арқылы жүзеге асырылады.

- 1. Интеллектуалдық әрекет (Рубинштейн бойынша ойлау операциясы). Интеллектуалдық әрекет оқу іс-әрекетінің танымдық және зерттеу функциясының негізінде жатыр. (Мысалы, анализ, синтез, пікір, жалпылау, жіктеу).
- 2. Білім меңгерілетін формалар (вербальды, вербальды емес құралдар) .
- 3. Оқушының белсенділігі.
- Оқу іс-әрекетінің тәсілдері өте көп:
- Репродуктивті тәсіл.
- Проблемалық шығармашылық тәсіл.
- Зерттеу танымдық әрекеттер.
- Оқу іс-әрекетінің тәсілдері дегеніміз – қалай оқу қажет қандай тәсілмен білім алуға болады деген сұрақтарға жауап.
- Оқу іс-әрекетінің нәтижесі дегеніміз – субъектінің мінез-құлық немесе бұл іс-әрекетті жалғастыру қажеттілігі.
- Оқу іс-әрекетінің құрылымы мынандай компоненттерден тұрады: Мотивация, оқу міндеттері, оқу әрекеттері, бақылау, баға

Дамыта оқыту жүйесіндегі оқыту нәтижелерінің негізгі сипатамалары.

- Өткен жүз жылдықтың 30 жылдары Л.С. Выготский қазіргі замандағы оқытудың концептуалдық қағидаларының бірін тұжырымдады «Оқыту дамытудың соңында сүйретілмей, оны артынан жетелеп келеді». Егер осы ереженің бірінші бөлімі психикалық даму мен оқытудың байланысын тіркеп отырса, онда екіншісі – оқытудың осындай рөлін қамтамасыз етуші психологиялық механизмдердің қандай екендігі туралы сұраққа жауап ұйғарады. Бұл жерде Л.С. Выготский бала дамуының «... ішкі сипаты бар , бұл жетілу мен оқытудың әсері бірге қосылатын бірыңғай процесс екенін» аттап өтті.
- Л.С. Выготский бойынша, алдын алушы дамудың принциптерін табысты жүзеге асыру болып табылады.
- Қазіргі уақытта дамыта оқытудың В.В. Давыдов пен Л.В. Занков ұсынған екі түрін көрсетуге болады. Біріншісі Л.С. Выготский, Д.Б.Эльконин, А.Н.Леонтьев ережелеріне сүйенсе, екіншісі Л.В.Занков шығармашылығымен тұтас барлық психологиялық және педагогикалық жетістіктердің шығармашылық тұрғыдан қайта өңделген тәжірбиесі болып саналады.

В.В.Давыдов бойынша Эмпирикалық және теориялық білімнің айырмашылықтары

Эмпирикалық білім	Теориялық білім
1. Білім заттары, олар туралы ұғымдарды салыстыру барсында пайда болады; нәтижесінде оларда ортақ қасиеттер бөлінеді.	Білім тұтас жүйенің ішіндегі кейбір ерекшелік қарым қатынастардың ролі мен міндеттерін талдау барсында пайда болады, қарым қатынастар генетикалық тұрғыдан жүйенің барлық көріністерінің бастапқы негізі болып табылады.
2. Салыстыру барысында заттардың белгілі бір класқа қатысты бірқатар жиынтығы бөлінеді (олардың ішкі байланысын ашпай ортақ қасиеттерінің негізінде).	Талдау барысында генетикалық бастапқы қатынас, жалпыға ортақ негіздеме, біртұтас жүйенің мәні ашылады.
3. Байқауға негізделген білім, затты елестетуде оның сыртқы қасиеттерін бейнелейді.	Заттарды ойша қайта құру ретінде пайда болатын білім түсінік шеңберінен «шығып», олардың ішкі қатынасы мен байланыстарын бейнелейді.
4. Ортақ қасиет формалды түрде ерекше және жеке дарамен қатар қойылады.	Іс жүзінде өмір сүретін біртұтас жүйе мен оның әртүрлі нышандарының байланысы жалпыға ортақ және жеке дараның байланысы ретінде саналады.
5. Білімді нақтылау пәндердің берілген класына кіретін мысалдар мен иллюстрациялар таңдаудан тұрады.	Нақтылау біртұтас жүйенің жалпыға ортақ негіздемелерінің ерекше және бірегей нышандарын бөліп шығару, түсіндіруден тұрады.
6. Білімді зердеге тую құралы термин сөздер болып табылады.	Білім ақыл-ой әрекетінің құралдарында, содан соң символ – таңбалық құралдар арқылы көрінеді.

Интерактивті оқытуға келесідей әдістер жатады:

Эвристикалық әңгіме

Пікірталас

«Ой шабуылы»

«Дөңгелек үстел»

Іскерлік ойындар

Практикалық жұмыстар жарысы
және оларды талдау

Тренинг

Оқытудың белсенді әдістерінің мәні және мағынасы

Белсенді әдістердің мәні проблеманы шешу процесінде оқушылардың кәсіби іс - әрекет тәсілдерін меңгеруге мүмкіндік туғызатын тапсырмаларды оқуына байланыста оқытудың белсенді әдістерінің ерекшелігі мынада, ол практикалық білімді меңгеруге мүмкіндік туғызатын практикалық және ойлау іс - әрекеттерін толық мәнде жүргізуге негіз болды.

Қазіргі педагогика студенттердің шығармашылдық ойлауын дайындауға іс - әрекет қажеттілігі мен шеберлігін тәрбиелеуге дербес ықпалдылық танытуға мүмкіндік туғызатын құралдар мен әдістерге өте бай.

Пайдаланылатын оқыту әдістері мен құралдарының ішінде кәсіби және өмірлік ситуацияларды талдауға негізделген белсенді әдістер ең тиімді құрал болып табылады. Оқытудың белсенді әдістері сабақты шынайы өмір жағдайына барынша жақындатады және материалды игеруді жүйелеуге ықпал етеді. Оқытудың белсенді әдістері түсінігі – оқыту қарқынын күшейту түсінігіне өте жақын.

Оқытудың белсенді әдістері ерекшеліктері

Білімді берік, саналы меңгеруге жеткізетін практикалық және ойлау іс - әрекетінің бірлестігі;

Танымдық іс -әрекетінің белсенділігі үшін жағдай туғызады;

Дәлелдік (себептік) дәрежені көрсетеді;

Таным процесі сезімдік және ақыл – ой нәтижесін береді;

Таным процесінде жетекшілік етудің әкімшілік стилін теріске шығарып, оқушының студенттермен іскерлік негізіне байланыс орнатуды негіздейді;

Шығармашылдықтың жоғары деңгейінде дамуын қамтамасыз етеді;

Оқытудың белсенді әдістерін студенттердің өзін - өзі басқару тәрбиесін жинақтауына әсерін тигізеді.

ЖОО-дағы лекция-

- ❑ ЖОО-дағы лекция - оқытудың дидактикалық циклының басты бөлігі.
- ❑ Оның мақсаты- оқу материалын студенттің игеруінің бағдарлық негізін қалыптастыру.
- ❑ Қазіргі жоғарғы мектеп өмірінде лекцияны «ыстық нүкте» деп атайды. «Лекция» сөзінің түп тамыры латынша «lection»- оқу дегенді білдіреді.
- ❑ Лекция Ежелгі Грецияда пайда болып, Ежелгі Римде орта ғасырларда одан әрі жалғасты.
- ❑ Оқытудың лекциялық формасының даму тарихындағы жарқын беттерін бірінші Ресей университетінің негізін қалаушы М.В.Ломоносов жазып өткен және ол оқытушының жанды сөзінің құндылығын бағалаған.
- ❑ Ол табандылықпен және жүйелі түрде шешендік өнерге үйренудің қажеттілігін, оның мәні «кез келген материя туралы әдемі айта білу өнеріне үйрену және осы арқылы басқаларды өз пікіріне иландыру» қажет деп есептеген.
- ❑ Сондықтан ол лекторлар «ақыл-ойын сөзді құрастыру мен айтып жеткізу қабілетін үнемі ұштап отыру, авторлардың жазған ережелерін жатқа оқып беруден аулақ болуға тапсырады».

Лекцияның артықшылықтары:

Бұл лектордың аудиториямен творчестволық бірлесуі, өзара бірігуі, эмоционалдық әсерлесу;

Лекция – жалпы түрде білім негізін алудың өте үнемді тәсілі;

Лекция ойлау іс-әрекетінің белсенділігін арттырады, егерде мұқият тыңдалып түсінсе, сондықтан лектордың міндеті - студенттердің назарын белсенді дамыту, олардың ойын қозғалысына келтіріп, лектордың, ойының соңынан еріп отыратын ету.

Жоғарғы мектептегі практикалық сабақтар

Жоғарғы мектептегі оқыту процесінде практикалық сабақтар жүргізіледі. Олар пәнді тереңдетіп оқуға арналған. Олардың формасы әртүрлі. Олар: шетел тілдері сабақтары, лабораториялық жұмыстар, семинар сабақтары, практикумдар.

Практикалық сабақтар студенттердің алған білімдерін оқытушымен бірлесіп отырып, практикалық мәселелерді шешуінде маңызды рөл атқарады. Төменгі курстарда практикалық сабақтар 2-3 лекциядан кейін және лекцияда басталған жұмыстың логикалық жалғасы болып табылады.

Практикалық сабақ құрылымы негізінен бірдей:

- Оқытушының кіріспе сөзі;
- Түсініксіз материал бойынша студенттердің сұрағына жауап;
- жоспарлы практикалық блімі;
- Оқытушының қорытынды сөзі;
- Сабақтардың әртүрлігі оның практикалық бөлімінен шығады. Бұл рефераттарды талқылау, дискуссия, есеп шығару, баяндамалар, жаттығулар, бақылаулар, эксперимент болуы мүмкін.
- Сабақтың мақсаты оқытушыға да, тыңдаушыға да анық болуы тиіс.

Семинар сабақтары

- Семинар сабақтарының оқыту формалары ретінде бір ұшы антика дәуіріне дейін кететін көне тарихы бар.
- «Семинар» сөзінің өзі латынның «Seminarium» - жас өскін, білім себу функциясымен байланысты мұғалім мен оқушыға берілетін және оқушылар санасында өсіп жетілетін, олардың өзбелімен пайымдауға, қайта жаңғыртуға және алған білімдерін тереңдетуге қабілетті іс әрекеті.
- Семинарлар ежелгі грек және рим мектептерінде диспут, оқушылар хабарламасы, түсіндірмелер және мұғалімдердің қорытындылауы өзара қабысқан түрде жүргізілген

Семинарларда мынадай педагогикалық міндеттер шешіледі (А.М.Матюшкин бойынша):

- Кәсіптік шығармашылық ойлауды дамыту;
- Танымдық мотивация;
- Білімді оқу жағдайында кәсіптік пайдалану;
- Берілген ғылымның тілін меңгеру;
- б) ұғымдарды, анықтамаларды, тұжырымдамаларды қолдану дағдысы;
- в) интеллектуалдық проблемаларды және міндеттерді, алға қойып, оны шешуді теріске шығаруды, өз көзқарасын дәлелдей алуды меңгеру икемдері мен дағдылары.

Студенттердің өздік жұмыстары және оларды ұйымдастыру және табысты жүргізу үшін керегі :

1. Аудиториялық жұмыстың барлық формалары бойынша СӨЖ ұйымдастыруға комплекті жүргізу.

2. СӨЖ-дің барлық деңгейлерін қабыстыру.

3. Орындау сапасын бақылауды қамтамасыз ету (талаптар, консультациялар)

4. Тексеру формалары

Жалпы психология пәнін оқыту әдісі жайында

- Қаншалықты жалпы психология теориялық болғандықтан қолданбалы емес, психологияның қолданбалы салаларында методологияның білім күші бар. Ол оқушылардың теориялық ойлауының қалыптасуына көзделген болуы керек.
- Көбінесе 1-ші курс студенттері психология пәнін 1-ші рет оқиды да өздеріне қажетті материалдарды өзі үшін, өзін-өзі жақсы тану үшін бір-бірінің санасына еніп кетеді.
- Ғылыми терминологияны студенттер меңгермейінше оқытудың бастапқы кезеңінде, олар өздерінің семинарлық, практикалық сабақтарында қолдана алмайды.
- Пәнді оқытудың әдістемелік тұрғысынан алғанда бүгінде орта және жоғары мектепте оқу-тәрбие процесін басқарудың екі стратегиясы бар. Біріншісі - білім беруді ұйымдастырудың бұрынғы дәстүрлі типі. Екіншісі тұлғаның әлеуметтік сұраныстарының және оның қоғамдағы ролінің өзгеруімен бірге қалыптаса бастады. Басқарудың дәл осы типі инновациялық стратегияны анықтай бастады.

Ұсынылатын әдебиеттер:

№	Әдістемелік құралдың атауы	Саны	Саны
Негізгі әдебиеттер (атауы, автор, шығы мәліметтері)		кітапханада (данасы)	кафедрада (данасы)
1	В.Я.Ляудис. Методика преподавания психологии. М., 2000.		
2	Зимняя И.А. Педагогикалық психология. Алматы, 2005.		
3	Буланова – Топаркова М.В.«Педагогика и психология высшей школы» М., 2001г.		
4	Кашлев С.С. Современные технологии педагогического процесса: Пособие для педагогов. /Кашлев С.С. Минск, 2002.		
5	Пидкасистый П.И., Фридман Л.М., Гарунов М.Б. «Психолого – дидактический справочник преподавателя высшей школы » М., 1999.		
6	Б.Ц.Бадмаев. Методика преподавания психологии. М.,2004.		
Қосымша әдебиеттер (атауы, автор, шығу мәліметтері)		кітапханада(с аны)	кафедрада (саны)
1	Хмель Н.Д. Теория и технология реализации целостного педагогического процесса (элект. учебник): Хмель Н.Д., Коркина В.И. Караганда, 2002.		
2	Шкутина Л.А. Современная профессиональная диагностика. (электронный учебник)		
4	В.Я. Ляудис «Методика преподавания психологии» М.,1998.		